

Transkribering av Jubileumswebbinarium, del 7 – Den nya brottmålsprocessen

Från Hässleholms tingsrätt

Sändes den 22 april 2022, klockan 12:00

Deltagare

Lagmannen Kristina Andersson, ordningsvakten Tomas Lindeman, advokaten Johan Mars, seniora åklagaren Pernilla Tallinger och kommunikatör Fredrik Lassen.

KRISTINA: Hej! Kristina Andersson heter jag och är lagman vid Hässleholms tingsrätt. Det är en glädje att få hälsa er välkomna till den minsta tingsrätten i hovrättens domsageområde. Men som ni vet, storleken har ingen betydelse. Vi huserar i en vacker byggnad från 1866. Den ligger uppe på en kulle i centrala Hässleholm. På denna kulle finns också en staty med tre lekande barn. När jag ser den tänker jag på oss tre ordinarie domare som är verksamma här. Nu har vi också fått en fiskal så nu behöver barnen en ny kamrat och jag har talat med konstnären om detta. Alldeles strax kommer ni - av vår eminente expeditionsvakt tillika historiker - få höra mer om vår domstol.

TOMAS: Hej! Jag heter Tomas Lindeman. Jag jobbar som ordningsvakt här på Hässleholms tingsrätt. Jag tänkte jag skulle berätta lite för er om vårt tingshus historia och hur det kommer sig att vi är just här. Det här huset vi ser här byggdes 1866 för att det gamla tingshuset, som låg ungefär två kilometer åt det hållet borta i Rönninge, hade börjat bli för dåligt. När Hässleholms stad med järnvägen började växa upp så tyckte man att man behövde ett tingshus här. Det här huset kostade på den tiden 26 000 kronor att bygga och det hade man inte riktigt råd med. Så man gjorde ett samarbete med Sparbanken som då hade bottenvåningen. Så var tingsrätt, eller häradsrätt som det hette på den tiden, på de övre två våningarna. Då betalade sparbanken 60 procent av kostnaden för huset. På det viset hade man råd att bygga den här byggnaden. Sparbanken var kvar till 1928. Sedan tog tingsrätten över hela huset. En intressant grej var att under tiden som huset byggdes skedde den sista avrättningen här i Hässleholm. Det var Jonas Anders Borg som avrättades för rånmod. Han dömdes redan 1865, men det skulle genom hovrätt och ända upp till Kunglig Majestät innan det blev beslutat att han skulle halshuggas. Han dömdes för dråp i alla underinstanser, men Kunglig Majestät var lite hårdare och sa att det var mord. Sedan avrättades han med halshuggning borta vid galgbacken, som ligger halvvägs till det gamla tingshuset härifrån. Ungefär 3000 åskådare kom och folk var väldigt på. Det fanns en vidskepelse att blodet från en

avrättad botade alla möjliga sjukdomar så man ville komma åt blodet från när man hade halshuggit honom.

Huset byggdes här 1866 och höll första ting i slutet på januari 1867. På den tiden var då Sparbanken på bottenvåningen eftersom man hade delat byggkostnaderna med dem. Men sen fram mot slutet på 1800-talet så visade det sig att man kanske inte hade byggt så jättebra för ett par stora bjälkar i taket över stora tingssalen som redan i slutet på 1800-talet började ruttna. Man fick sätta ett par stänger rakt igenom hela huset för att hålla ihop det hela så att det inte skulle rasa ihop. Järnstängerna sitter här, en stor grov stång med en jättemutter på som sticker igenom hela huset och håller ihop så att det inte faller isär.

In på 1900 talet omkring 1910, 1911, byggde man om. Man byggde flyglar på baksidan för att få mer utrymme. Lite kontorsutrymmen och häktesceller och lite sådant i de flyglarna. Lite längre fram, 1928 lämnade Sparbanken bottenvåningen. Tingsrätten har sedan dess haft hela byggnaden. Sedan har vi kommit fram till krigsåren då det var fortsatt verksamhet som vanligt. I slutet på 50-talet så tyckte man att vi behövde fräscha upp lite. Man rev de här flyglarna på baksidan och byggde ut med ytterligare kontorsrum och en atrium gård så det blev lite mer modernt. Fram till mitten av 50-talet ungefär var det på vindsvåningen inrett med bostadsrum för notarierna. Då hade de också en hushållerska som tog hand om dem och såg till att de fick mat och att de skötte sig.

Så fortsatte tingsrätten ända fram till 2015 där man gjorde ytterligare en påbyggnad på baksidan för mer väntrum för allmänhet och få lite luftigare och fint med hiss. För det skulle vara mer modernt anpassat. Den senaste ombyggnaden 2015, då man byggde väntrummen, behöll man den gamla fasaden och försökte behålla det gamla utseendet. Fastigheten är gammal och fin som man ville behålla så mycket som möjligt.

Klockan på taket användes för att kalla till ting. Den har varit med länge. Den är från 1707 så den har följt med hit från det gamla tingshuset.

Den här mosaiken på väggen som skänktes till tingsrätten av dåvarande Bjärnums kommun. Den visar dåvarande domsagan helt enkelt. Vi har mycket järnvägar kvar. Alla våra järnvägar åt alla håll, Lund, Malmö, Helsingborg, Kristianstad, Södra stambanan norrut, Växjö, Stockholm och sedan Markaryd åt nordväst. Numera har vi också ett lite större område. Syns ju inte på denna dag eftersom vi har fått till Osby, Lönsboda när Östra Göinge inte klarade av det.

Här är vi då i vår stora sessionssal som alltid har varit stora sessionssalen. Inredningen ser naturligtvis annorlunda ut numera, men det har alltid varit den här. Och på väggen bakom har vi drottning Louise av Danmark. Det kan man tycka är lite konstigt med en dansk drottning. Det är ju faktiskt så att det här området var danskt när Västra Göinge härad började sin bana här. Våra tidigaste domböcker från 1643 och framåt 1683-1684 ungefär finns tyvärr inte bevarade. På den tiden var Kristianstad kansliort så böckerna skickades dit. Under belägring av staden blev de förstörda, tyvärr. Våra första 40 år där är borta. Men från 1683 och framåt finns det i Riksarkivet om man tycker det är spännande att läsa.

KRISTINA: Tack Tomas! Vi går nu över till del två av vårt webinarium. Vi har valt rubriken, Den nya brottmål processen. Vi kommer i ett samtal, lett av Fredrik Lassen, prata om just de förändringar som har skett i vår

brottmålsprocess. Vi är jag själv och sen har vi bjudit in en åklagare och en advokat. Varsågod Fredrik!

FREDRIK: Vi har haft vår rättegångsbalk sen 1948, en tid då datorer och mobiltelefoner och videosamtal bara fanns i science fiction. Som tur är så har ju lagen uppdaterats då och då. Bland annat har vi fått tillgång till videokonferens och nu senast även tidigt inspelade förhör. Om det ska vi prata om nu. Och mig har jag här Kristina Andersson, lagman på Hässleholms tingsrätt. Vi har Pernilla Tallinger, åklagare vid åklagarkammaren i Kristianstad och vi har Johan Mars, från Amber Advokater här i Hässleholm. Jag tänkte om vi börjar med de grundläggande principerna i rättegångsbalken. Vad har vi att rätta oss efter där? Kristina kan du förklara?

KRISTINA: Vi har vissa grundläggande principer. Den ena är omedelbarhetsprincipen som innebär att det är det som framkommer vid huvudförhandling som också ska grunda dom. Vi har något som heter muntlighetsprincipen som innebär att förhandlingar ska vara muntliga som huvudregel. Vi har också principen om förhandlingsoffentlighet, innebärande att parter har rätt att närvara vid en huvudförhandling och framföra sin sak.

FREDRIK: Men sen har det då tillkommit lite att man kan vara med på videolänk. Hur ser det ut? Har länge har man kunnat göra det?

KRISTINA: 1999 startades en försöksverksamhet med att ha förhör på videokonferens. Den slog väl ut och i början av 2000-talet så blev den också permanent. Då är det inte bara parter utan alla andra förhörspersoner ska också kunna närvara via videokonferens.

FREDRIK: Det har vi väl sett en liten ändrad användning de senaste två åren under pandemin?

KRISTINA: Det har vi absolut gjort. Och när den här lagstiftningen blev permanent i början av 2000-talet så uttalade man att huvudregeln är den att man ska närvara fysiskt under en förhandling. Men under pandemin så ändrades förutsättningarna något, innebärande att vi i dag har väldigt många som närvarar via videokonferens. Det är också så att tekniken har utvecklats så att parter också kan närvara hemifrån på länk.

FREDRIK: Nu de senaste två åren eller under pandemin så har vi sett att man har börjat använda det mycket mer.

KRISTINA: Ja det har man. Lagstiftningen säger ju fortfarande att huvudregeln är att man ska närvara vid en huvudförhandling. Men med tanke på pandemin så har det blivit så att parterna i betydligt större utsträckning närvarar via länk och man har också utvecklat videotekniken så att en privatperson kan sitta hemma och närvara vid förhandlingen. Vi ser en större skillnad i att de professionella parterna också närvarar i större utsträckning via videolänk. Och då har vi både åklagare och i vissa fall också försvarare som sitter på länk. Framför allt är det väl den stora förändringen som har skett att vittnen sitter hemma i köket och blir förhörd, helt enkelt.

FREDRIK: Hur funkar det, Johan? Är det en bra grej att vi kan ha fler vittnen på video?

JOHAN: Jag tänker ju att det finns ju uppenbara fördelar med att vara närvarande via videolänk. Det har vi ju sett att effektiviteten har ökat. Domstolarna har avgjort fler mål och vi har säkerligen också minskat

kostnaderna. Så ja, så långt är det ju bra. Men teknik är ju också förenat med vissa problem. Ibland är det tekniska problem, det är ju någonting man får jobba med, kanske hela tiden. Men så finns det också utifrån mitt perspektiv vissa andra problem med att närvara via videolänk. Jag tänker kanske främst på det som Kristina var inne på, att man kan närvara hemifrån, sitta hemma på sin soffa och det kan väl i vissa fall vara bra. Men där tycker jag man ska ha med sig att det formella och lite högtidliga kring att närvara i en domstolsförhandling, det försvinner ju i ganska stor mån när man sitter hemma i soffan och närvarar. Och då kanske man heller inte tar saken på lika stort allvar, inbillar jag mig. Och det kan ju i förlängningen också få betydelse för förtroendet för hela rättskedjan och för rättsordningen i ett större perspektiv. Så det tycker jag man ska ha med sig.

FREDRIK: Hur ser åklagarna på det här med video? Jag har förstått att ni kan också vara med via länk.

PERNILLA: Det har varit. Lite olika i olika tingsrätter. Från åklagarperspektiv så tycker många av oss att det är bra att vara med på Skype eller vara med på länk. Det effektiviserar vårt arbete. Vi har en enorm arbetsbörda, många av oss och att vara med på länk eller Skype innebär att vi kan sitta på vårt eget arbetsrum. Det gör att vi utnyttjar pauserna effektivare och kan arbeta med frihetsberövade, andra ärenden. Även om det är inställda mål så kan man arbeta effektivare med sitt rotelarbeta. Vi spar också tiden på att resa till domstolen. Så det är många fördelar. Men det är inte bara fördelar, det blir nackdelar också. Vi ser inte vad som händer i salen. Ibland när man håller ett förhör med den misstänkte så vill man också se hur vittnen eller målsäganden reagerar och det kan vi ju inte göra. Det blir väldigt platt och vi ser inte om det händer någonting på åhörarbänk, det har vi ingen aning om. Och om det är lite turbulent i salen eller om det är någon som ska vittna som sitter på åhörarbänk, det ser vi inte heller.

FREDRIK: Jag tänker att det finns ju en balans att ta hänsyn till också. Vi har åklagare på ena sidan och försvarare på andra sidan. Kristina, är det en balans i det här om man är med på länk eller inte?

KRISTINA: Jag kan väl säga att generellt sett under coronatiden här i Hässleholm i alla fall så har det varit så att försvararen är nästan alltid fysiskt i salen och ofta också den tilltalade, medan åklagarna i större utsträckning är hemma på sin kammare. Och som jag ser det blir det lite obalans för det är trots allt i salen som det händer och då blir det kanske lite, jag ska inte säga fördel, men de som är närvarande är också mer närvarande. Helt enkelt balansmässigt tycker jag inte det är, när man har olikheterna där.

FREDRIK: Hur känner du, Johan?

JOHAN: Ja, på det temat kan jag ju säga att jag har haft ett flertal klienter som kommer in tillsammans med mig. Precis som Kristina säger så är det oftast. Så har det varit att försvara och tilltalade är på plats, men inte åklagaren. När de då ser att det är någon på en videaskärm, en skärm i salen, så frågar de vem är det? Det är åklagaren. Jaha. Redan där kan det bli en viss besvikelse kring att man tar inte deras sak på samma allvar som annars. Och det kan jag väl tycka är ett litet problem. Sen kan jag väl också säga att om klienten är på länk och försvararen sitter i salen så kan det uppstå vissa kommunikationsproblem ibland. Och det kan ju vara exempelvis så att det hålls ett målsägandeförhör och kanske man normalt sett vill stämma av lite med sin klient innan man ställer frågan till målsägande. Och det är då väldigt, väldigt svårt att göra när klienten sitter länk.

FREDRIK: Ja, hur skulle man göra det?

JOHAN: Då får man i så fall begära en paus och få ringa upp. Och så får man avbryta och så där. Man får inte riktigt samma kontakt med den som sitter på länk kan jag känna, precis som Pernilla var inne på. Den personen är också begränsad till domstolens kameravinkel och den personen ser ju inte mer vad som händer i salen än just domstolens kameravinkel.

FREDRIK: Är det någon avvägning ni gör när ni tittar på mål? Då ni bestämmer att här vill vi gärna sitta på länk?

PERNILLA: När det var under den värsta pandemin så var vi ju generellt mer på länk på den tingsrätten jag jobbade mot då. Annars har vi gjort en avvägning att vissa mål passar kanske bättre. Har vi unga målsägande, ett ungdomsmål, så är det kanske inte lämpligt. Om man ska spela upp förhör med ljud och bild så är det ju svårigheter att vara med på länk.

FREDRIK: Man kan fundera... Hur ser man på hela rättegången om man kanske inte är van besökare? Vissa är med på länk, vissa är i salen.

KRISTINA: Om man säger så här... Vi har häktningförhandlingar, tror jag på nästan alla domstolar idag, närvaro på länk. Inte bara åklagare utan också från arresten eller från häktet. Försvaren sitter ibland i salen och ibland hos sin klient, lite olika. Där kan jag se en positiv effektivitet. Dessutom så har vi sällan... Det bara de som är där. Eftersom vi har stängda dörrar i de flesta fall så är det heller inga åhörare som finns med. Även om vissa släktingar som kommer blir lite ledsna att de inte får träffa den häktade eller anhållna personer utan bara får se honom eller henne på länk. Det är nog de anhöriga lite ledsna för, men där har vi ju inte fler som är närvarande. I övrigt när vi har vittnen och vi har... och framförallt kanske också när vi har åhörare, det blir: Vad är det som händer här? Och lite grann som Johan sa, allvaret. Jag hade någon som nog tänkte att han var sjuk, men jag sa vi tar honom på länk, då låg han ju i sin säng för att visa att han var sjuk. Och jag uppskattade inte det riktigt och sa att du får sitta upp. Sedan kunde han sitta upp hela dagen. Men han tog ju inte det här på allvar. I förhållande till åhörare som sitter där också. Kan det bli på det sättet: Nej, men han är ju sjuk? Ska han vara med? Kan den ena halvan tycka och den andra kan tycka: Vad är det här för trams? Han är ju visst, och han ska ju vara här. Jag tror att det är svårt att förstå. Vad händer i den här förhandlingen egentligen när vi har någon där och någon där? Jag tror att det påverkar. Jag tror att det påverkar förtroendet för domstolarna och för hela rättssystemet, faktiskt.

FREDRIK: Nu kom ju detta väldigt snabbt under pandemin och kanske vi var kanske inte så förberedda på det egentligen. Hur tror vi nu framöver? Kommer det att fortsätta med att va med på videolänk? Gör man på samma sätt?

KRISTINA: Videokonferensen är ju här för att stanna och tekniken finns ju. Men jag tror att vi måste prata om det här för det här har hamnat under pandemin utan några tankar om: Ska rätten kunna sitta hemma? Ska vi ha nämndemännen hemma? Hur gör vi i andra typer av förhandlingar? Jag tror att det är viktigt att vi för ett riktigt samtal. Behövs det några lagstiftningsändringar eller kan vi lösa detta rent praktiskt? Och hur vill vi ha det? Jag tror ingen tänker sig att domaren ska vara med på länk.

FREDRIK: Eller vad tror ni? Johan...

JOHAN: Nej, det tänker inte jag heller, i varje fall inte i det här skedet. Men som Kristina säger, videokonferens är här för att stanna, det tror jag också. Vad kommer du bära? Ja, det kan man inte veta. Men det digitala mötet är viktigt och det är bra. Men en domstolsförhandling är inte vilket möte som helst utan det har lite andra processuella regler som jag tror gör att man måste verkligen diskutera och debattera kring hur det ska användas. Det är bra i många avseenden, men det betyder inte att det är bra i alla avseenden.

FREDRIK: Samtidigt hör vi att från åklagarsidan så är det väldigt effektivt att kunna göra lite jobb snabbt.

PERNILLA: Det är ju något som verkligen fungerar för oss åklagare. Men inte därifrån till att alla förhandlingar ska vara på länk. Men det finns ju förhandlingar som jag menar går precis lika bra att ta på länk. Sedan är det väldigt smidigt när en åklagare får förhinder, sjukdomar, då kan vi hoppa in med kort varsel och ta det på länk i stället för resan hit till domstolen.

KRISTINA: Jag tror att man kanske också i den här diskussionen... Nu sitter i Skåne och vi har 20 minuter mellan våra städer. Men pratar vi Norrland så har vi 30 mil. Därför tror jag att den här diskussionen är väldigt viktig för att vårt land ser annorlunda ut. Om man då kan lägga in... vi har bland annat problem att rekrytera domare på olika mindre orter och då kanske det här är ett sätt att få kvalificerade domare till alla domstolar. Men det gör vi ju inte utan en vidare diskussion.

FREDRIK: Vi fick en lagändring den första januari som handlar om möjligheten att använda tidiga förhör som bevis. Vad innebär detta, Pernilla? Vill du förklara för oss?

PERNILLA: Tanken är att göra brottmålsprocessen modernare och effektivare och flexiblare och då måste vi förändra och följa med i tiden. Då fick vi lite nya eller utvidgade möjligheter till tidiga förhör, så det är dels bevisupptagning inför domstol och vittnesattester. Det jag tror kommer att bli mest användbart. Det är videoförhör som är inspelade av polisen och det regleras i rättegångsbalken 35:15. Och helt kort kan man säga att det är berättelser som lämnas vid förhör av vem som, misstänkt, målsäganden, vittnen, sakkunnig, och det ska vara inför en brottsbekämpande myndighet och då är det Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Kustbevakningen, Tullverket och Skatteverket. Det ska vara en upptagning med ljud och bild. Det grundläggande rättskravet är ju att det ska finnas en möjlighet till ett motförhör, för då kan man antingen göra så att man har med försvararen och den misstänkte vid det här videoförhöret med målsägande eller vittne, eller att motförhöret äger rum under rättegången, under huvudförhandlingen. Och om det är så att försvararen och den misstänkte ska vara med under videoförhöret så får man ju lätta på partsinsynen. De får så mycket insyn i ärendet som de kan ställa relevanta frågor för annars finns det ingen poäng med det. Men det innebär ju inte att den misstänkte försvararen får insyn i hela akten, hela ärendet, utan bara precis så mycket så att man kan vara med och ställa frågor.

FREDRIK: Varför måste man ha förhöret inför en brottsbekämpande myndighet?

PERNILLA: För då har rätten bra möjlighet att bedöma om ett förhör uppfyller de krav på rättssäkerhet som måste ställas, att göra en egen prövning av bevisningen. Och är det så att det är ett videoförhör som man känner att inte riktigt är till fylles så kan man ju faktiskt komplettera det med

tilläggsförhör vid huvudförhandlingen. Så har vi löst det problemet med oklarheter. Men för att kunna uppfylla detta med videoförhör så är det riktigt att hela kedjan är med, det vill säga att redan polisen måste ha bra inställningsmöjligheter. I dag har alla poliser en smartphone och i den finns det en mediaapplikation där de kan spela in. Och det är ju bra ute på brottsplatsen, men även i förhørsrum måste det installeras möjlighet till filminspelning med ljud och bild. Och så är det tyvärr inte idag i alla förhørsrum.

FREDRIK: Så vi kan inte räkna med att alla förhör redan nu kommer att vara förinspelade.

PERNILLA: Nej, så är det absolut inte. I vissa typer av ärenden så spelas det in om det är inom relation, våldtäkt och sexualmål. Men långt ifrån alla.

FREDRIK: Det låter väl jättebra, Johan?

JOHAN: Nej, jag får nog säga att det kan låta bra i teorin, men jag tror inte det blir bra i praktiken. Som försvarsadvokat så ser jag stora problem med den här lagändringen. Min utgångspunkt i detta är ju att en berättelse som lämnas omedelbart inför rätten i enlighet med den omedelbarhetsprincip som Kristina gick igenom tidigare. Den blir av olika skäl mer korrekt än en berättelse som lämnas under förundersökningen. Varför säger jag det? Jo, det är ju naturligtvis så att det är en påfrestning, en ansträngning för både målsägande och vittne att komma till rättegången och uppträda och berätta. Det är också ett av syftena med den här lagändringen att underlätta för målsägaren och vittnen. Men jag menar att det är just det formella förfarandet som en huvudförhandling innebär. Det är det som gör att det är det som inskräper allvaret i situationen för förhörspersonen och vikten av de uppgifter som förhörspersonen lämnar. Alltså måste man ställa intresset av att en målsägande eller ett vittne inte ska behöva komma till en rättegång mot intresset att kunna genomföra ett fullständigt kontradiktatoriskt förhör där försvaret har samma möjligheter som åklagaren. Försvaret har tillgång till samma information som åklagaren. Det är det vi brukar kalla equality of arms. Det menar jag kan bara uppnås genom att man har ett sammanhållet förhör i domstol.

FREDRIK: För det här som Pernilla förklarade, det ska då åklagaren eller förundersökningsledaren lämna över information till dig som försvarare för att kunna vara med och göra ett mot-förhör?

JOHAN: Precis, och detta ser jag stora problem med. Precis som du säger så finns här regler om förstärkt insyn som Pernilla också var inne på. Men till syvende och sist så kommer det ju att vila helt och hållet på den enskilde åklagaren. Vilken information, vilket underlag som den åklagaren finner relevant att lämna ut till mig som försvarsadvokat. Och av naturliga skäl skiljer det ofta ganska mycket mellan vad åklagaren finner relevant och vad försvararen finner relevant. Så under de omständigheterna hålla förhör med en misstänkt på ett tidigt skede som har begränsad insyn och av den anledningen inte kan försvara sig fullt ut är problematiskt. Och inte minst är man i en utsatt situation som misstänkt under en förundersökning och kan också ha väldigt svårt att bedöma relevansen av den information som lämnas. Så detta ser jag mycket stora problem med och är kritisk mot.

FREDRIK: Pernilla, hur gör man då som förundersökningsledare om man ska lämna över en viss information? Det måste vara svårt.

PERNILLA: Det kommer säkert att bli väldigt svårt. Vi har inte börjat använda den fullt ut, åtminstone kan jag tala för mig själv. Jag har inte börjat använda det fullt ut. Man får ju titta helt enkelt. Vilken information kan vi lämna ut? Är det lämpligt att vi har med försvararen och den misstänkte på de här tidiga förhören eller att vi spelar in ett förhör och så får de hålla ett mot-förhör i tingsrätten. Jag ser en enorm fördel med tidiga förhör, kanske redan ute på brottsplatsen att polisens yttre personal håller ett förhör med målsäganden. Ett kort förhör där man kan spegla hela målsägandes sinnesstämning, påverkan, hur målsäganden ser ut. Och självklart finns det ju nackdelar med det. Dels är inspelningskvaliteten om det har hänt på natten så det är mörkt, kanske när de spelar in så att vi inte får den bästa belysningen. Och sen vet ju inte polisens yttre personal vilka frågor som är viktiga att ställa då vi bara är i förundersökningens inledande skede. Men jag tror det av stor vikt. Ett kortare förhör med målsäganden och vittnen på plats vid relations brott och vid sexualbrott till exempel. Där tror jag att vi kommer att använda det väldigt mycket.

FREDRIK: Framför allt för målsägandens del då, eller den misstänktes också?

PERNILLA: Jag tänkte främst på målsäganden. Sedan har vi ju också den aspekten att en del målsäganden och vittnen ändrar sig. Dels kan det vara att minnesbilderna, minnet svikta ju längre tiden går. Det är också att de utsätts för hot eller påtryckningar. Där har vi en berättelse som är lämnad när minnesbilderna är som bäst och opåverkade.

FREDRIK: Johan.

JOHAN: Jag tänkte lite olika saker, men framförallt tänker jag för att absolut bäst kunna pröva frågor om tillförlitligheten i uppgifter som ett vittne eller om målsägande lämnar, trovärdighet hos den personen. Så gör man det bäst först när den personens sammanhängande och spontana berättelse ställs mot den övriga utredningen. Jag har i varje fall inte hittat något underlag som ger vid handen att vittnen i brottmål har en sämre minnesbild av sina iakttagelser när de berättar i domstolen jämfört med när de berättar under ett tidigt polisförhör. När de kanske dessutom kan vara chockade eller något annat om det har hänt något. Så jag ser problem med det och jag ser också en risk för brister i förhörsmetoderna under förundersökningen. Det är en ganska påtaglig risk jag kan se där. Brottbekämpande myndigheter omfattas inte av de processrättsliga principer som gäller ett domstolsförhör. De personer som ska hålla de här förhören har inte samma utbildning som rättens aktörer, så det känns inte så väldigt bra.

FREDRIK: Kristina, hur ser du på detta då om ni börjar få in den här typen av inspelade förhör? Värderar man dem annorlunda än att hålla ett direkt förhör i rätten?

KRISTINA: Jag tror när jag har hört Pernilla och Johan ta de olika för och nackdelar. Om man får säga först så tänker jag lite grann att återigen är det tekniken som styr vår process. Det är jag lite orolig för att det är tekniken som ska bestämma hur en rättegång ska gå till. Sedan är det ju så, om man nu har läst lite psykologi eller fått det berättat för sig att, som Johan var inne på att en person som har varit utsatt för en traumatisk upplevelse befinner sig i det som man brukar kalla chockfasen. Det vill säga att de skjuter det här ifrån sig. Då är det inte säkert att det där första förhöret är det bästa förhöret av en person som har varit utsatt för brott. Men det är lite svårt för oss i domstolen några månader eller ett år senare att veta vilken fas befann sig

den här personen i. Den bevisvärderingen den är ju svår att göra där. Många gånger är det så att vi får höra: Det där, sa du under förundersökningen. Det hör vi nästan i varje förhandling så hör vi det, från både åklagare och advokat. Samma anledningar framförs av båda parter, så det är inte så stor skillnad. Men har man haft ett inspelat förhör, då vet vi faktiskt vad de har sagt och vi vet också vilken fråga som har ställts för det är ju ett problem hos oss. Vi vet inte vilka frågor som polisen ställer. Och där... Vilka är då svaren? Då får vi faktiskt veta det. Och det är ju positivt i ett bevisvärderingsystem eller när vi ska värdera. Då vet vi vilka frågor du har ställts och vad har sagts. Men samtidigt så vet vi inte i vilken sinnesstämning personen befann sig och vilka människor som finns runt omkring. Vi hör ju relativt ofta att jag sa det till polisen för då sa han att jag skulle få bli släppt. Så de frågorna kommer vi inte ha med oss. Det är positivt, men vi vet inte heller på vilket sätt det här förhöret egentligen leds. Det finns för- och nackdelar i bevisvärderingen.

FREDRIK: Är detta som att vara med på videolänk, att vi bara är kastade in i det och så får vi testa oss fram? Eller känner du att här vet vi ändå hur vi ska hantera det?

KRISTINA: Det här känns som en väldigt snabb lagstiftning utan att man egentligen vet hur det ska fungera faktiskt. Den känns lite väl snabb. Jag känner mig skeptisk till det här systemet, för vi vet inte. Det har inte varit föremål för några närmare undersökningar. Så om det är bra eller inte, det vet jag inte. En risk som jag ser det är att tingsrätten blir hovrätt. Vi kommer bara ha videoförhör och sen kommer vi bestämma om det ska vara tilläggsförhör eller inte.

FREDRIK: Kommer det bli så?

JOHAN: Jag tror risken är överhängande för att det faktiskt kommer att bli så. Det kommer att bli en brottmålsprocess som efterhand ändras och blir ett mer administrativt förfarande där underlaget har tagits fram av polis och åklagare och läggs fram i stället för att som nu som det har varit fram till nu, att bevisningen prövas av en opartisk domstol. Precis som Kristina säger, vi kan ju inte veta var detta tar vägen, men att åtminstone från advokathåll så finns det så att säga. Jag ser omfattande risker med det här systemet. Ja.

PERNILLA: Jag tror att vi ska se fördelarna i det. Vi har personer under förundersökningen som berättar en sak för att sedan komma till tingsrätten och berätta någonting helt annat. Då är det av intresse att spela upp det förhöret så att vi alla får se hur förhöret gick till och vad som sades så att vi kan bilda oss en uppfattning om vilket är sanningen.

FREDRIK: Men då tänker du att man kompletterar. Att det kanske inte blir så ofta att man bara ser ett förhör inspelat, utan man har personen med?

PERNILLA: Nej, det tror jag inte. I de lite större tror jag att man måste ha tilläggsförhör, men i de kanske lite mindre målen kanske man kan använda bara detta. Jag vet inte. Jag tror, som Kristina sade att vi får kanske se efterhand, för vi vet inte riktigt vad som kommer hända.

FREDRIK: Kristina.

KRISTINA: Jag tror något som är väldigt viktigt är att de som ska hålla de här förhören får lära sig hur ett förhör ska hållas. För vi vet alla idag med barnförhör som kan pågå väldigt länge. Ska vi sedan dessutom ha tilläggsförhör så kommer vi ha väldigt långa förhandlingar. Jag tror inte att

det är effektivt utan man måste verkligen lära, de som ska hålla förhör, hur ett förhör som ska lämnas in till domstolen ska hållas.

PERNILLA: För där har vi ju möjligheten att man kanske inte spelar upp hela förhöret utan man väljer ut det som är väsentligt och tar bort det som är oväsentligt. Men väljer vi ut de tio mest intressanta minuterna, då kanske vi inte får helheten. Så det är en avvägning att göra med att spela upp en timmes förhör där vi har tio minuters väsentligheter eller klippa ut det?

FREDRIK: Vad tror du, Kristina? Blir det en hovrätt?

KRISTINA: Ja, jag tror att vi kommer ha en hovrättsprocess. Vi kommer att sitta och titta på inspelade förhör också i tingsrätten.

FREDRIK: Tack så mycket.

KRISTINA: Då tackar vi så mycket för oss och det har varit roligt att vara med. Nästa och sista webinarium kommer gå från Lunds tingsrätt en dag i maj. Hej då!